

Universitat de les Illes Balears

Facultat d'Educació

Memòria del Trebal de Fi de Grau

L'aprenentatge cooperatiu a les aules de sisè d'Educació Infantil

Maria Molina Janer

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2020-21

Treball tutelat per Dr. Joan C. Rincón i Verdera.

Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autora		Tutor	
	SI	NO	SI	NO
	☒	☐	☐	☐

RESUM

L'aprenentatge cooperatiu és una metodologia inclusiva que ensenya als alumnes a aprendre de manera cooperativa, és a dir, a treballar conjuntament, a saber escoltar i respectar els punts de vista dels companys, a proporcionar ajuda als altres i aprendre a arribar acords per assolir objectius comuns. A més, la cooperació no és tan sols un mètode a aplicar, sinó també és un objectiu i un contingut més del currículum, i per tant és una habilitat a assolir per part de tots els infants. Al present treball es fa una recerca bibliogràfica sobre aquesta metodologia, i sobre com aplicar-la a una aula de sisè d'educació infantil.

ABSTRACT

Cooperative learning is an inclusive methodology that teaches students to learn cooperatively, that is, to work together, to know how to listen and respect the points of view of peers, to provide help to others and to learn how to compromise to achieve common goals. In addition, cooperation is not only a method to be applied by teachers, but it is also a component of the curriculum and a learning objective for all students. This thesis presents research on this methodology and how to apply it in a sixth grade classroom.

Paraules clau: aprenentatge cooperatiu, educació infantil, equips cooperatius, treball cooperatiu.

Key words: cooperative learning, early childhood education, cooperative teams, cooperative work.

1 ÍNDEX

1.	Justificació del tema triat	5
2.	Objectius	7
2.1.	Generals.....	7
2.2.	Específics.....	7
3.	Marc teòric.....	8
3.1.	Idees fonamentals	8
3.2.	L'estructura d'aprenentatge.....	10
3.2.1.	De la "lògica de l'homogeneïtat" a la "lògica de l'heterogeneïtat"	10
3.2.2.	D'una estructura de l'activitat individualista o competitiva a una estructura de l'activitat cooperativa.....	11
3.2.3.	Les estructures (de les activitats) cooperatives.....	13
3.3.	L'aprenentatge cooperatiu i els seus avantatges.....	15
3.4.	Formació dels equips cooperatius.....	17
3.5.	Àmbits d'intervenció	19
4.	Aplicacions pràctiques.....	21
4.1.	Àmbit d'intervenció A: Cohesió de grup.....	21
4.2.	Àmbit d'intervenció B: el treball en equip com a recurs per ensenyar	27
4.3.	Àmbit d'intervenció C: el treball en equip com a contingut a ensenyar.....	32
5.	Conclusions	36
6.	Bibliografia.....	39

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1. Font: Pujolàs, 2011, p.15	12
Taula 2. Font: Pujolàs, 2008, p.193	18
Taula 3: Graella d'avaluació. Font: elaboració pròpia.	35

1. Justificació del tema triat

En aquest treball es pretén conèixer i aprofundir sobre els beneficis que aporta l'aprenentatge cooperatiu a les aules d'Educació Infantil, i més concretament als infants de cinc anys. És una metodologia d'aprenentatge competencial vinculat a la inclusivitat i per tant, potencia que les escoles i aules inclusives acullin a tothom sense cap mena de distinció.

La educación inclusiva puede ser concebida como un proceso que permite abordar y responder a la diversidad de las necesidades de todos los educandos a través de una mayor participación en el aprendizaje, las actividades culturales y comunitarias y reducir la exclusión dentro y fuera del sistema educativo. (UNESCO, 2005, p. 14)

L'aprenentatge cooperatiu és una manera de fer feina innovadora, diferent i engrescadora, que motiva molt tant als mestres com als alumnes. Pens que l'educació ha de donar resposta a totes les necessitats dels diferents infants i aquesta metodologia és una de les més adequades per fer-ho.

A més, és una forma de treballar que s'adapta molt als meus principis i és coherent amb la meua manera d'entendre l'educació. Segons el meu punt de vista és important que els infants adquireixin l'habilitat de treballar en equip des de petits, ja que en un futur serà fonamental per a ells, i a través d'aquesta metodologia ho poden aconseguir. Tal com afirma Pujolàs, P. i altres (2011) l'aprenentatge cooperatiu a més d'un recurs didàctic és també un contingut que s'ha d'ensenyar als infants per aprendre a fer feina en equip. Per tant, és un contingut que s'ha de treballar amb els infants, i quan abans comencin millor.

Al llarg dels darrers anys amb la introducció del treball cooperatiu a les aules s'ha passat d'una estructura individualista o competitiva a l'hora de treballar, a una estructura cada vegada més cooperativa que ha fomentat el treball solidari en equip.

Durant el grau ens han donat algunes pinzellades sobre l'aprenentatge cooperatiu, i des del primer moment em va semblar un tema interessant i motivador. Per aquest motiu he

decidit seguir aprofundint els meus coneixements sobre aquests continguts amb aquest treball.

El treball que desenvoluparé parteix de la recerca de conceptes claus sobre l'aprenentatge i el treball cooperatiu, basat en autors tals com Pujolàs, Johnson, Holubec, entre d'altres, ja que són els principals referents sobre el tema, i ens ajudaran a establir les bases teòriques del present treball. Principalment el treball es basarà en el Programa Cooperar per Aprendre / Aprendre a cooperar de Pere Pujolàs (2011). A més, comptaré amb l'ajuda d'una mestra d'educació infantil i primària, que està actualment al CEIP Nova Cabana a segon de primària, també és pedagoga i formadora de cursos d'aprenentatge cooperatiu.

Pel que fa a la part pràctica, es desenvoluparan diferents activitats dutes a terme amb les estructures cooperatives que es poden fer a les aules de cinc anys. També coneixerem les diferents dinàmiques de grup que es poden realitzar a l'aula per fomentar la cohesió de grup i facilitar el treball en equip.

2. Objectius

Els objectius que pretenc assolir amb aquest treball són:

2.1. Generals

- Aprofundir el coneixement sobre l'aprenentatge cooperatiu.
- Conèixer els beneficis i la importància del treball cooperatiu.

2.2. Específics

- Establir les principals bases de l'aprenentatge cooperatiu.
- Conèixer els diferents àmbits d'intervenció i els objectius que es persegueixen amb cada un.
- Seleccionar i definir les diferents estructures cooperatives més adients per les aules de cinc anys.
- Identificar i definir diferents dinàmiques per afavorir la cohesió de grup amb infants de cinc anys.

3. Marc teòric

3.1. Idees fonamentals

Segons Pujolàs i altres (2011) l'aprenentatge cooperatiu parteix de tres idees fonamentals:

1. Una escola i una aula inclusiva acull a tothom, no rebutja ningú: tothom té dret a anar-hi, sense distinció de la discapacitat, l'origen cultural, social o qualsevol altra diferència, i poder-hi aprendre amb els seus companys i dels seus companys.
2. La cooperació va més enllà de la col·laboració: darrere la cooperació hi ha valors fonamentals com ara la solidaritat i el respecte per les diferències. No pot haver-hi pròpiament cooperació, ni es pot educar amb els valors que hi ha darrere la cooperació si prèviament se n'han exclòs els que són "diferents", en el cas que l'aula no sigui inclusiva.
3. Algunes competències comunicatives: expressar, argumentar i interpretar pensaments, sentiments i fets; escoltar les idees alienes; acceptar i realitzar crítiques constructives; col·locar-se en el lloc d'un altre de forma empàtica; respectar opinions diferents de les pròpies amb sensibilitat i sentit crític... Com també d'algunes competències socials: practicar el diàleg i la negociació per a resoldre conflictes; treballar en equip aportant el que hom sap al costat del que saben els altres per resoldre junts problemes comuns... Difícilment es poden practicar i, per tant, aprendre, aquestes competències i altres, si els alumnes no tenen l'oportunitat de treballar junts, en equip, dintre de l'aula, de forma continuada.

Per tant, podem afirmar que aquest són els punts fonamentals que, qualsevol docent que vulgui dur a terme l'aprenentatge cooperatiu a les aules, ha de tenir en compte i conèixer, perquè el funcionament d'aquest sigui efectiu.

Riera (2010, p.93) afirma que "tot i que avui en dia sembla que la societat prioritza en els llocs de treball unes certes aptituds acadèmiques, també és cert que demana altres capacitats, tals com: capacitats de presa de decisions, capacitat de compartir projectes i

tasques". D'aquesta manera, podem veure com la destresa de saber treballar en equip és cada vegada més fonamental a la societat actual, ja que el treball en equip és vital per garantir l'efectivitat de la feina. Per aquesta raó, és molt important i necessari potenciar aquesta habilitat dintre i des de l'escola.

L'aprenentatge cooperatiu té un objectiu principal, que resumeix el que es pretén aconseguir amb aquest. Segons Prenda (2011, p. 66) "l'objectiu que segueix l'aprenentatge cooperatiu és que tots els membres d'un equip aprenguin els continguts escolars, cada un fins al màxim de les seves possibilitats, i aprenguin, a més, a treballar en equip afavorint les seves relacions i respectant les diferències personals."

A més, d'acord amb el que defensen Johnson, D. i Johnson, R. (1985) una de les característiques més importants dels mètodes cooperatius és la seva flexibilitat, ja que pot utilitzar-se amb alumnes de totes les edats, a qualsevol matèria, amb una gran varietat de materials curriculars i recursos. D'aquesta manera, podem afirmar que és una metodologia d'aprenentatge que es pot aplicar a totes les etapes educatives i per a qualsevol assignatura o contingut curricular.

Les tres vies de treball que presenten Pujolàs i altres (2011) per atendre a la diversitat a les aules són:

1. L'ensenyament personalitzat, que s'ajusta a les característiques personals de cada alumne. Els alumnes no són iguals, ja que tenen diferents motivacions, capacitats, ritmes d'aprenentatge, interessos, etc.
2. L'autonomia dels estudiants (estratègies d'autoregulació de l'aprenentatge), és a dir, que sàpiguen aprendre de manera autònoma. "Com més alumnes tinguem que siguin autònoms, o com a mínim més autònoms a l'hora d'aprendre, més temps podrem dedicar als que d'entrada són menys autònoms." (Ibídem, p.9)
3. L'estructuració cooperativa de l'aprenentatge, que els estudiants s'ajudin mútuament a aprendre. "Estructurar la classe de manera que el mestre no sigui l'únic que ensenya, sinó que també els alumnes, en petits equips de treball

cooperatiu, siguin capaços d'ensenyar-se mútuament, de cooperar i ajudar-se en el moment d'aprendre.” (Ibídem)

Aquests tres són els puntals pedagògics que permeten atendre junts alumnes diferents.

L'aprenentatge cooperatiu és una estratègia pedagògica que cerca garantir les condicions intersubjectives d'aprenentatge organitzant equips d'estudiants, de tal forma que al treballar junts entorn de metes comunes, tots i cada un dels seus integrants puguin avançar a nivells superiors de desenvolupament. (Suárez, 2010, p.61)

Per tant, l'autor afirma que l'aprenentatge cooperatiu afavoreix que els infants, amb l'ajuda i cooperació dels companys, assoleixin i arribin a nivells, als quals per ells mateixos potser no arribarien. D'acord amb el que comenta Ruíz (2010) està demostrat que els infants necessiten aquests processos de socialització entre iguals i són molt importants per a l'elaboració de determinades pautes de comportament (comunicatiu, defensiu, cooperatiu, etc.) que seran essencials i fonamentals per futures etapes de la seva vida i per l'aprenentatge d'habilitats i conductes pròpies d'ambients determinats. És a dir, aquesta metodologia no només afavoreix que s'assoleixin els continguts curriculars amb èxit, sinó que també ens assegura aquests processos de socialització entre iguals que són fonamentals pel seu desenvolupament.

3.2. L'estructura d'aprenentatge

3.2.1. De la “lògica de l'homogeneïtat” a la “lògica de l'heterogeneïtat”

Segons Brown i els seus col·laboradors (1987, citat per Pujolàs i altres, 2011, p.13), “la lògica de l'homogeneïtat és una de les assumpcions filosòfiques més concurrents i qüestionables en el món actual, segons la qual l'homogeneïtat és un objectiu generalment positiu al que com a mínim hem de tendir si no és possible assolir-lo”. Així “en l'educació especial, aquesta lògica ha arribat a extrems absurds i s'han establert centres especials i aules especials per a una multitud de grups i subgrups segons el tipus de discapacitat que tenen els alumnes.” (Ibídem)

Per tant, és important abandonar aquesta idea i avançar cap a una “lògica de l'heterogeneïtat”, la qual postula que alumnes diferents que funcionen bé en entorns comunitaris heterogenis ho faran també a l'escola. Aquesta lògica ens duu a la conclusió que les persones amb diferències o similituds han de poder actuar com més millor, ja que obtenen un benefici mutu.

És evident que l'escola és un reflex de la situació social en la qual es troba immersa, i l'aprenentatge cooperatiu és una metodologia que afavoreix i potencia les bones relacions entre iguals. D'acord amb la teoria d'Allport (1954, citat per Prenda, 2011) per aconseguir aquesta bona relació entre iguals, és necessari promoure activitats que no es donen de forma natural i espontània, en les quals hi hagi contacte intergrupals de suficient duració com per establir relacions estretes, i que es generin situacions en les quals els infants es trobin a un estatus similar i cooperin entre ells perseguint objectius comuns. D'aquesta manera, l'aprenentatge cooperatiu promou aquest tipus d'activitats, i ens assegura que es dugui a terme la cooperació, i en conseqüència, la inclusió de tot l'alumnat.

D'aquesta manera, i com ho afirma Prenda (2011, p.68) “una estructura d'aprenentatge cooperativa permet fomentar interaccions positives entre els alumnes i entre aquests i els docents, per això es converteix en una estratègia institucional de primer ordre per facilitar el treball amb un grup heterogeni, incloent-hi els alumnes amb necessitats en situacions d'integració social.” Per tant, seguim corroborant la importància de l'heterogeneïtat en els equips de treball, que ens assegurin un entorn inclusiu, en el qual hi tenen cabuda tots els infants, independentment de les característiques o necessitats personals.

3.2.2. D'una estructura de l'activitat individualista o competitiva a una estructura de l'activitat cooperativa

Segons Pujolàs i altres (2011, p.14) “l'estructura de l'activitat que es desenvolupa al llarg d'una sessió de classe és un element determinant del grau d'inclusió d'una aula, juntament amb el criteri d'agrupament de l'alumnat i la naturalesa del currículum.” Per això, el docent té un paper clau pel bon funcionament de l'aprenentatge cooperatiu, ja que ell és

l'encarregat d'assegurar una bona estructura de l'activitat i de crear els equips d'aprenentatge seguint les pautes que explicaré més endavant.

Per garantir l'aprenentatge cooperatiu és necessari un canvi d'estructura, pel que fa a l'escola tradicional. García, Traver i Candela (2001, p.19) constaten que “es requereix passar d'una estructura jeràrquica, en la que l'autoritat resideix en el professor i és exercida sobre els alumnes, a una altra mena de situació en la qual les responsabilitats estan compartides i es reconeix als alumnes com agents autònoms, capaços de planificar el seu treball i executar les seves pròpies decisions.” Per tant, la funció del docent és molt important per dur a terme aquest canvi d'estructura i manera de fer, però la implicació i participació dels alumnes també és clau pel bon desenvolupament de l'aprenentatge cooperatiu.

Així, Pujolàs i altres (2011, p.15) diuen que s'entén per estructura de l'activitat “el conjunt d'elements i d'operacions que se succeeixen en el desenvolupament de l'activitat que, segons com es combinin entre si i la finalitat que amb elles es persegueixi, produeixen un determinat efecte entre els participants: l'individualisme, la competitivitat o la cooperació.” D'aquesta manera, i com he comentat abans, la mirada del docent i el plantejament que faci de les activitats és determinant per aconseguir una estructura de l'activitat cooperativa, i no competitiva o individualista.

Segons Pujolàs (2011), poden diferenciar tres tipus d'estructura de l'activitat: individualista, competitiva i cooperativa. A continuació es mostra una taula amb les diferències que trobam depenent de l'estructura de l'activitat que s'empri.

Estructura de l'activitat individualista	Estructura de l'activitat competitiva	Estructura de l'activitat cooperativa
Cada estudiant treballa sol, sense fixar-se en el que fan els demés	Cada estudiant treballa sol, rivalitzant amb els seus companys	Els estudiants formen petits equips de treball, per ajudar-se i animar-se a l'hora d'aprendre
Se n'espera que aprengui el que el professorat li ensenyi	Se n'espera que aprengui més que els demés o abans que ningú, el que el professorat li ensenyi	S'espera de cada estudiant que aprengui el que se li ensenya i que contribueixi a què ho aprenguin els seus companys
Aconsegueix aquest objectiu independentment de que els demés també ho aconseguixin (NO HI HA interdependència de finalitats)	Aconsegueix aquest objectiu si, i només si, els demés no ho aconseguixen (interdependència de finalitats NEGATIVA)	Aconsegueix aquest objectiu si, i només si, els demés TAMBÉ ho aconseguixen (interdependència de finalitats POSITIVA)

Taula 1. Font: Pujolàs, 2011, p.15

Per tant, “l'única manera d'atendre junts a una mateixa aula a alumnes diferents és introduir a n'aquesta una estructura d'aprenentatge cooperatiu, en detriment d'una estructura individualista o competitiva.” (Ibídem, p. 24)

3.2.3. Les estructures (de les activitats) cooperatives

Segons Kagan (1999, citat per Pujolàs i altres 2011, p.19) “una estructura cooperativa de l'activitat correspon a una determinada forma d'organitzar les successives operacions que els alumnes han de seguir en el moment de dur a terme una determinada activitat o tasca per tal d'assegurar al màxim la participació equitativa i la interacció simultània.”

Així i tot, coincideix amb Johnson & Johnson (1997, citat per Pujolàs i altres, 2011, p.19) considerant que “dos dels principis bàsics d'un equip d'aprenentatge cooperatiu són la interdependència positiva i la responsabilitat individual: sense aquests dos elements no pot haver-hi pròpiament treball cooperatiu en equip.”

Per tant, necessitam d'aquests quatre elements bàsics per poder dur a terme un bon treball en equip: participació equitativa, interacció simultània, interdependència positiva i responsabilitat individual.

Pel que fa a la participació equitativa, aquesta garanteix que tots els membres de l'equip tinguin les mateixes oportunitats de participar i donar el seu punt de vista, ja que les estructures cooperatives ho permeten i garanteixen, afavorint d'aquesta manera la inclusió i cohesió de grup.

Referent a la interacció simultània, Kagan (citat per Pujolàs i altres, 2011, p.19) ho defineix com “el percentatge de membres d'un equip obertament compromesos en el seu aprenentatge en un moment donat, interactuant alhora, simultàniament.”. És a dir, tothom té dret a donar la seva opinió, arribar a negociacions, expressar el seu punt de vista, discutir, dialogar, etc.

Fent referència a la interdependència positiva, cal destacar que:

Es defineix una situació social cooperativa com aquella en què les fiquis dels individus separats van tan unides que existeix una correlació positiva entre les consecucions i l'assoliment dels seus objectius, de tal manera que un alumne aconsegueix els objectius si, i només si, els altres amb els que treballa cooperativament aconsegueixen també els seus. (Deutsch, 1949, citat per García, Traver i Candela 2001, p.24)

D'aquesta manera, i d'acord amb el que defensa Domingo (2008, p.242) “la interdependència positiva existeix quan un alumne pensa que està lligat amb els altres de tal manera que no pot tenir èxit si els demés components del grup tampoc ho aconsegueixen, i a se'n reves.” Així, Prenda (2011, p.67) per la seva part, ens assegura que “l'estructuració dels objectius i finalitats de l'aprenentatge s'han de realitzar de tal manera que cada alumne necessiti interessar-se tant pel rendiment de tots els seus companys com pel propi rendiment.” Per això, la motivació i la transmissió dels beneficis que ens aporta a cooperació, també són un element clau per assegurar aquest interès dels infants, no només pel propi aprenentatge, sinó també pels dels companys.

I finalment la responsabilitat individual que, tal com afirma Prenda (2011) en els equips cooperatius tots els membres reben retroalimentació, pel que fa al progrés individual i al del grup en general, d'aquesta manera el mateix grup es troba en condicions d'autoadministrar-se ajudes pedagògiques entre els components, i cooperar entre tots. Per això és important la responsabilitat individual, ja que són ells mateixos els que s'han d'encarregar de millorar allò que els falla, i d'ajudar als companys a què també prenguin consciència dels errors i sobretot de com millorar-los.

Les estructures cooperatives poden ser simples o complexes. Segons Pujolàs i altres (2011, p.20) “les estructures simples es poden dur a terme al llarg d'una sessió, són fàcils d'aprendre i en canvi, les estructures més complexes –conegudes també com a tècniques cooperatives– s'han d'aplicar en diverses sessions de classe.”

3.3. L'aprenentatge cooperatiu i els seus avantatges

La cooperació consisteix a treballar junts per assolir objectius comuns. En una situació cooperativa, els individus procuren obtenir els resultats que siguin beneficiosos per a ells mateixos i per a tots els altres membres del grup. L'aprenentatge cooperatiu és l'ús didàctic de grups reduïts en els quals els alumnes treballen junts per maximitzar el propi aprenentatge i els dels altres. (Johnson, Johnson i Holubec, 1999, p.14)

Per tant, l'ús de l'aprenentatge cooperatiu és molt beneficiós, en tots els seus aspectes, i aporta als infants una gran quantitat de valors i aprenentatges importants per la seva vida. Domingo (2008, p. 233) defensa que "l'aprenentatge cooperatiu permet desenvolupar habilitats de caràcter cívic, com són dialogar, adoptar múltiples perspectives de les coses, jutjar i actuar de forma col·lectiva en assumptes d'interès comú i desenvolupar la capacitat de lideratge, entre d'altres." És a dir, no es tracta tan sols d'assolir els continguts curriculars, sinó que al darrere de la cooperació trobam molts de valors necessaris pel desenvolupament dels infants, valors que els serviran per poder ser ciutadans compromesos amb els altres i amb la societat en general.

Johnson, Johnson, i Holubec (1999, p. 5) ens informen que "l'aprenentatge cooperatiu és l'ús didàctic d'equips reduïts d'alumnes el nombre del qual oscil·la entre 3 i 5 individus per tal d'aprofitar al màxim la interacció entre ells amb la finalitat de maximitzar l'aprenentatge de tot el grup." D'aquesta manera els infants aprenen a desenvolupar-se primer dins un equip petit per llavors poder arribar a desenvolupar la seva tasca i els seus valors dins el gran grup, com és la societat en la qual viuen.

En general, podem destacar els següents aspectes sobre l'aprenentatge cooperatiu (Pujolàs, 2008, p. 137):

- "Els membres d'un equip d'aprenentatge cooperatiu tenen una doble responsabilitat: aprendre ells el que el professor els ensenya i contribuir a fer que ho aprenguin també els companys de l'equip".
- "El professorat emprà l'aprenentatge cooperatiu amb una doble finalitat: perquè l'alumne aprengui els continguts escolars i també, perquè aprengui a

treballar en equip com un contingut més. És a dir, cooperar per aprendre i aprendre a cooperar”.

- “No es tracta que els alumnes d’una classe facin de tant en tant un “treball en equip”, sinó que estiguin organitzats de forma més permanent i estable en “equips de treball”, fonamentalment, per aprendre junts i, ocasionalment, per fer qualque treball entre tots”

Quan els infants fan feina en equips cooperatius, no només s’han de preocupar d’aprendre tot el que el professor els hi ensenya, sinó també s’han de preocupar que tots els companys del seu equip també ho aprenguin. D’aquí la importància de tenir una bona coordinació i emprar bé les estructures cooperatives a l’hora de treballar. Si no empen bé les estructures cooperatives no fan feina en equips cooperatius, simplement fan feina en equips.

La feina del mestre també va encaminada a què els alumnes aprenguin els continguts curriculars i que aprenguin a treballar en equip. És necessari recorda’ls-hi als infants que és tan important aprendre les matemàtiques o les llengües com aprendre a treballar de forma cooperativa. I aquesta reflexió se’ls hi ha de recordar constantment perquè la tinguin molt present.

Quan feim feina de manera cooperativa és necessari que els infants estiguin organitzats per equips tots el temps i no només en moments puntuals, com per exemple a l’hora de fer un treball en equip. Fer feina de manera cooperativa suposa una filosofia de feina que es pot aplicar a qualsevol moment de la vida de l’aula. Per exemple, si el mestre troba que hi ha molt de renou pot recordar als *animadors* o encarregats de controlar el to de veu que facin baixar la veu als companys; si s’ha de recollir alguna cosa basta que s’aixequin els encarregats de *material*; si la mestra ha de comunicar alguna cosa als equips basta que xerrin amb ella els *secretaris*...

Algunes investigacions han demostrat que la cooperació, comparada amb els mètodes competitiu i individualista, dóna lloc als següents resultats (Johnson, Johnson, i Holubec, 1999, p. 10):

- Majors esforços per aconseguir el que es proposen incloent: un elevat rendiment, major productivitat per part dels alumnes, major possibilitat de retenció a llarg termini, motivació intrínseca, motivació per aconseguir un major rendiment, més

temps dedicat a les feines, un nivell superior de raonament i pensament crític.

- Relacions més positives entre els alumnes: inclou un increment de l'esperit d'equip, relacions solidàries i compromeses, suport personal i escolar, valoració de la diversitat i cohesió.
- Major salut mental: inclou un ajustament psicològic general, enfortiment del "jo", desenvolupament social, integració, autoestima, sentit de la mateixa identitat i capacitat d'afrontar l'adversitat i les tensions.

Per tant, segons Pujolàs (2008) podem destacar la importància de transformar l'aula en una petita "comunitat d'aprenentatge" organitzada en equips cooperatius, en els quals l'alumnat té el protagonisme i participa activament en el seu propi procés d'ensenyament i aprenentatge i en els dels seus companys, compartint amb el docent la responsabilitat d'ensenyar als demés.

En definitiva, i així com afirmen Johnson, Johnson, i Holubec (1999, p. 10) "els efectes que té la cooperació sobre tants aspectes diferents i rellevants determinen que l'aprenentatge cooperatiu es distingeixi d'altres mètodes d'ensenyament i constitueixi una de les eines més importants per garantir el bon rendiment dels alumnes."

Segons aquests diferents autors queda demostrat que la cooperació proporciona als alumnes un rendiment major, tenen major productivitat, més motivació a l'hora de treballar, un nivell superior de raonament i pensament crític... i per tot això es dur a terme un aprenentatge molt més significatiu que emprant altres metodologies.

3.4. Formació dels equips cooperatius

Pel que fa a la formació dels equips, el docent és el que s'encarrega de crear-los, ja que és qui coneix millor als alumnes i les seves característiques individuals. D'aquesta manera es pot assegurar la necessària heterogeneïtat, tenint en compte les seves preferències i les possibles incompatibilitats. Segons Johnson, Johnson, i Holubec (1999, p. 19) aquest fet "permetrà al docent assegurar-se que a cap grup hi hagi una majoria d'alumnes poc laboriosos, o que no quedin junts dos estudiants que tendeixin a alterar mútuament les seves conductes." Es pot fer a través d'un test sociomètric o demanant als alumnes amb quins tres companys els agradaria fer feina.

Una manera habitual de formar els equips base és distribuïnt als alumnes del grup de classe en tres columnes. Procurant que hi hagi una columna amb els alumnes capaços de donar suport, de motivar i animar a l'equip, és a dir, dit d'una altra manera, aquells que "estiren a l'equip". I a l'altra columna hi destacarien els alumnes que més necessiten suport i finalment, una darrera columna on hi ha la resta dels alumnes del grup-classe. (Pujolàs, 2008, p.193).

Segons Pujolàs (Ibídem) la formació d'equips s'ha de realitzar de la següent manera:

Els més capaços de donar suport	La resta d'estudiants del grup	Els més necessitats de suport

Taula 2. Font: Pujolàs, 2008, p.193

Quan l'organització de la classe en equips d'aprenentatge heterogenis s'estabilitza, es denominen equips de base, i passen a ser l'agrupament bàsic de l'alumnat d'un grup classe. Tal com afirma Pujolàs (2015, p. 98) "els equips de base són permanents i de composició heterogènia, com a mínim haurien de durar tot un trimestre, però millor que es puguin mantenir al llarg de tot un curs escolar."

Així, l'autor ens diu que el nombre de components de cada equip de base està relacionat amb la seva experiència a l'hora de treballar de forma cooperativa. En cap cas el nombre ha de ser superior a sis. Generalment, els equips estan formats per quatre alumnes.

Quant al nombre d'alumnes que ha de tenir l'equip el més adequat és de quatre alumnes, però per la ràtio no sempre això és possible. Per tant llavors el docent ha de valorar el que més li interessa. Si vol que els equips funcionin ràpids i hi hagi poques opinions, l'equip haurà de ser de tres membres. Pel contrari, si el que li interessa és que hi hagi més opinions, però la feina es faci més lenta, l'equip pot ser de cinc o sis membres.

3.5. Àmbits d'intervenció

Segons Pujolàs (2008, p.142) “hi ha la necessitat de cercar, desenvolupar i adaptar recursos didàctics que ens permetin avançar de manera que cada vegada sigui més factible que els alumnes i les alumnes d'un grup classe puguin aprendre de forma cooperativa.”

Per poder fer feina de manera cooperativa s'han de tenir presents els recursos didàctics amb els qual comptam a l'aula, tant materials com d'espai. Les taules i cadires han de ser adaptades per fer feina en equip, no individuals. Entre equip i equip hi ha d'haver un espai suficient per poder interactuar còmodament.

D'aquesta manera, l'autor defensa que aquests recursos didàctics es poden inscriure en tres àmbits d'intervenció (Pujolàs, 2008):

- L'àmbit d'intervenció A, inclou totes les actuacions relacionades amb la *cohesió de grup*, per aconseguir que els alumnes i les alumnes d'una classe prenguin consciència de grup i es converteixin en una petita comunitat d'aprenentatge.
- L'àmbit d'intervenció B, fa referència a les actuacions caracteritzades per la utilització del *treball en equip com recurs per a ensenyar*, amb la finalitat que els nins i nines, treballant d'aquesta manera, aprenguin millor els continguts escolars, perquè s'ajuden uns als altres.
- L'àmbit d'intervenció C, el treball en equip és un contingut a ensenyar, inclou les actuacions encaminades a ensenyar als alumnes i les alumnes a treballar en equip.

Segons Pujolàs (ibídem) aquests tres àmbits d'intervenció estan estretament relacionats, ja que quan intervenim per a cohesionar el grup (àmbit A) estam contribuint a crear les condicions necessàries, encara que no suficients, perquè els alumnes i les alumnes treballin en equip (àmbit B) i aprenguin a treballar d'aquesta manera (àmbit C).

Per poder fer una bona feina de manera cooperativa i que els resultats siguin bons és necessari i imprescindible que hi hagi una bona cohesió de grup. Si no és així, la feina no sortirà bé. Si els infants han de treballar tenint conflictes entre ells, no poden obtenir els resultats adequats. Per tant el mestre ha de crear un bon clima de feina que ajudi a sentir-se molt bé a cada un dels membres de la classe, i en particular que cada un d'ells se senti molt a gust dins l'equip a on ha de treballar.

A continuació, s'explicaran més detalladament aquests tres àmbits incloent les estructures, dinàmiques i propostes necessàries per poder aplicar l'aprenentatge cooperatiu a les aules de sisè d'educació infantil.

4. Aplicacions pràctiques

Pel que fa a aquest apartat del present treball, es mostrarà com es pot dur a terme l'aprenentatge cooperatiu a les aules de sisè d'Educació Infantil. Per fer-ho, s'especificaran les dinàmiques i estructures cooperatives que es poden dur a terme amb els infants de cinc anys, i alhora, aquestes es trobaran classificades en funció dels tres àmbits d'intervenció explicats anteriorment. Aquest recull de dinàmiques i estructures es basen en Pere Pujolàs i el seu programa de Cooperar per aprendre / Aprendre a cooperar (2011), també amb la meua experiència personal viscuda al llarg del Pràcticum II, i amb l'experiència de la mestra que he comentat anteriorment.

Segons el meu punt de vista, l'aprenentatge cooperatiu es pot començar a aplicar des del primer curs de la segona etapa d'Educació Infantil, tot i que pens que als dos primers cursos d'aquesta etapa és millor treballar amb parella cooperativa, i a partir de cinc anys es poden començar a formar els equips estables de quatre membres.

Per aquest motiu, consider molt important que els infants comencin a treballar des de petits amb aquesta metodologia, perquè és quan estableixen les principals bases que seran fonamentals per un bon funcionament de l'aprenentatge cooperatiu a cursos vinents. És a dir, les propostes que faré a continuació per una classe de cinc anys, estan pensades i enfocades tenint en compte que als dos cursos anteriors de l'etapa d'Educació Infantil els infants ja han treballat amb aquesta metodologia i coneixen el seu funcionament.

4.1. Àmbit d'intervenció A: Cohesió de grup

Com he comentat anteriorment el principal objectiu d'aquest àmbit d'intervenció és aconseguir la cohesió de grup.

No es tracta de simplement realitzar algunes actuacions aïllades. Més aviat es tracta de quelcom que hem de tenir en compte en el dia a dia del grup mentre duem a terme les diferents activitats programades, ja sigui a les hores de tutoria, ja sigui a les sessions de classe de les diferents àrees: tot el que fem a classe, depenent de

com es plantegi, pot contribuir a millorar la cohesió del grup. (Pujolàs i altres 2011, p.40)

És a dir, aquestes dinàmiques s'han d'anar realitzant al llarg de tot el curs, no només en ocasions excepcionals, ja que sinó no es podrà aconseguir una bona cohesió de grup.

Un altre aspecte a tenir en compte abans de realitzar cap dinàmica és, com ens afirmen Pujolàs i altres (2011) és que aquestes activitats i dinàmiques de grup no es programen de manera espontània, sinó que s'han de programar i dur a terme després d'haver analitzat l'estat del grup classe quant a la seva cohesió, després d'haver identificat els punts dèbils de la cohesió d'un grup en concret. És a dir, primer s'han d'identificar i valorar el clima de l'aula, la relació entre els infants, el valor que es dóna al treball en equip, a la solidaritat, al respecte, etc.

La realització de les següents dinàmiques és fonamental pel bon funcionament dels equips cooperatius. Els infants necessiten conèixer-se, que el grup classe es cohesioni i creï un bon clima d'aula, per poder treballar junts i que ho facin a gust.

Segons ens afirma Ruíz (2010) un bon clima d'aula influeix en els infants de forma positiva pel que fa a la seva seguretat i confiança, millora l'autoestima, la socialització, la motivació i l'acceptació de crítiques.

- **La maleta**

L'objectiu principal d'aquesta dinàmica és que els infants es coneguin més entre ells, així com els diferents gustos, interessos i preferències de cada un. El material necessari per poder dur-la a terme és una maleta, com per exemple aquesta:

Il·lustració 1: La maleta. Font: elaboració pròpia.

Consisteix en el fet que la mestra dur una maleta a classe amb tres objectes significatius per ella, els quals poden representar els diferents gusts, aficions, habilitats, manies, entre

d'altres, i els mostra als infants. Aquests poden anar fent preguntes sobre aquests objectes, i llavors poden seguir demanant sobre els seus gustos i sobre totes les preguntes que considerin oportunes per tal de conèixer una mica més a la persona que dur els objectes.

A continuació, la mestra passa la maleta a un dels infants perquè faci el mateix, és a dir, dur tres objectes importants per a ell a la setmana següent per així ensenyar-ho als seus companys, i que aquests puguin fer preguntes. I així, al llarg de cada setmana fins que ho hagin fet tots els infants de l'aula.

Aquesta dinàmica pot tenir diferents variacions, per exemple, si a cursos anteriors ja l'han fet duent tres objectes personals, per no repetir, els infants poden dur tres objectes que defineixin la seva família, amb l'objectiu de conèixer l'entorn de l'infant i els diferents costums familiars. O també poden dur algun objecte significatiu de la professió d'algun familiar, i així poden explicar la professió i entre tots conèixer diferents oficis.

- **La teranyina**

Aquesta dinàmica pot perseguir objectius diferents depenent de la mirada que se li doni, però l'objectiu principal és potenciar la cohesió de grup i conscienciar als infants de la importància de treballar en equip. El material necessari per poder dur-la a terme és un rotllo de fil de llana.

Consisteix en col·locar els infants fent un cercle. Llavors, la mestra, que té la bolla de llana es presenta dient el seu nom i destacant alguna cosa que li agradi. Després es queda amb un extrem del fil i el llença a un dels alumnes perquè faci el mateix.

Al final, quan ho hagin fet tots els infants s'haurà creat una teranyina al mig del cercle. En aquest moment la mestra farà la reflexió amb els infants que tots som importants per sostenir la teranyina, ja que si un falla i amolla el fil tot es desfarà. D'aquesta manera, el principal objectiu de la dinàmica és que els infants es coneguin millor i prenguin consciència de la importància del treball en equip i la cohesió del grup, com també fomentar la participació de tots els infants.

També, al llarg del curs es pot realitzar la mateixa dinàmica, però en comptes de dir el meu nom i alguna cosa que m'agrada a jo, el que poden fer és dir alguna cosa que els hi agrada d'algun company. És a dir, el que té el fil ha de triar a un company a qui tirar-li, i d'aquest ha de dir el que més li agradi. D'aquesta manera, el principal objectiu de la dinàmica és afavorir la cohesió de grup, i també serveix per afavorir l'autoestima dels infants.

- **Peus fermats**

Amb aquesta dinàmica es pretén aconseguir que els infants aprenguin a posar-se d'acord i aconseguixin coordinar-se per arribar a un objectiu comú. El material necessari per poder dur-la a terme són diferents cordons o elàstics.

Consisteix a agrupar els infants de dos en dos. Llavors la mestra assenyala un recorregut al pati perquè sàpiguen quin és el punt de partida i quin és el punt d'arribada. A continuació, els infants per parelles es fermanen el peu d'un amb el peu de l'altre. L'objectiu és que han d'aconseguir arribar al punt final sense desenganxar els peus. Per tant, hi ha d'haver una bona coordinació entre ells, per no caure i per posar-se d'acord amb els moviments que faran.

- **L'entrevista**

L'objectiu principal d'aquesta dinàmica és que els infants es coneixin millor i s'interessin a descobrir i demanar diferents aspectes dels companys. Un altre objectiu que es pretén aconseguir és fomentar el debat i el consens en la presa de decisions. El material necessari és una pissarra.

Els infants es col·loquen en equips cooperatius. Llavors cada grup ha de pensar una pregunta, i el portaveu s'encarrega de dir a la resta de la classe quina és aquesta pregunta i l'escriu a la pissarra. Quan ja estan totes les preguntes apuntades, cada un ha de demanar el total de preguntes a cada un dels membres del seu equip. D'aquesta manera, a l'equip, tots coneixeran informació interessant dels companys i la podran compartir, com per exemple habilitats, aptituds, gustos, defectes, entre altres.

- **Món de colors**

L'objectiu d'aquesta activitat és conscienciar als infants de la importància de la inclusió. El material necessari són gomets de diferents colors.

Els infants es col·loquen d'esquena a la paret amb els ulls tancats i en silenci. La mestra enganxa a cada infant en el front un gomet de color, d'aquesta manera no poden veure quin color els hi ha tocat a ells mateixos. Però, a un participant no se li posa cap gomet o se li posa un de completament diferent, que només dur ell. Seguidament, ja poden obrir els ulls i se'ls diu que tenen dos minuts, sense dir res, per agrupar-se.

El tutor observa com ho fan, i què passa amb el que té el gomet diferent. Després parlen sobre el que ha passat, com ho han fet, com s'han sentit, si els hi agrada més estar en grup o tots sols, i es tracta de fer una mica de debat i reflexió, afavorint l'empatia i inclusió. És molt important fer la reflexió de si ens sentim millor estant en equip o tots sols, ja que els infants prenen consciència que les persones se senten millor quan formen part d'algun grup i tenen el sentiment de pertinença, més que quan es troben tots sols i aïllats.

- **Paraules dolces**

Aquesta dinàmica afavoreix la cohesió d'equip, és a dir, del petit grup, i el seu objectiu és augmentar l'autoestima dels infants. Per començar-la, es pot contar el conte de "Paraules dolces" de Carl Norac i Claude K. Dubois.

Després es fa un debat amb els infants sobre les paraules agradables, se'ls demana si algun pic s'han sentit com el protagonista del conte (que té moltes paraules dolces per dir a tothom), etc. A continuació, es tracta que els infants, per equips, escriguin alguna cosa agradable i positiva sobre el company que tenen enfront. Si la mestra ho considera, poden escriure alguna cosa positiva sobre tots els membres de l'equip. Finalment, cada infant llegirà el missatge que ha rebut i en aquest moment es reflecteix el seu benestar i satisfacció.

- **La bústia**

L'objectiu que persegueix aquesta dinàmica és augmentar l'autoestima dels infants i afavorir la cohesió del gran grup. El material necessari serà una capsa decorada que faci la funció d'una bústia.

Els infants han d'escriure una carta amb coses agradables pel seu destinatari. La carta ha d'anar signada amb el nom o amb un dibuix. La tiren a la bústia de classe. A l'hora de tutoria o al moment que la mestra consideri oportú (entrada, sortida,..), va traient les cartes i l'infant que la rep la llegeix en veu alta. Tots l'escolten i això fa que el protagonista que ha rebut el missatge se senti molt bé i augmenti la seva autoestima.

La mestra controla mitjançant una graella penjada a la classe (que tots poden veure) els nins que reben una carta, de manera que no es poden repetir els companys fins que tots han rebut una carta.

- **Els objectes parlen de mi**

Amb aquesta dinàmica es pretén afavorir el coneixement mutu dels infants. El material necessari per poder-la dur a terme és una panera amb diferents objectes a l'interior, com per exemple: pelutxos, juguetes, coberts, peces de fusta, pinzells, cepillos, ventalls, o qualsevol objecte de la vida quotidiana.

Els infants s'asseuen en cercle i al centre hi trobam una panera amb una gran quantitat de materials diversos. Els infants, un a un, aniran triant l'objecte que més els agradi o amb el que se sentin identificats, i explicaran a la resta d'infants perquè, els altres poden fer preguntes. Llavors tornen a deixar l'objecte a la panera, i així fins que ho hagin fet tots.

Aquesta dinàmica es pot fer a principi de curs, i llavors més endavant es pot tornar a realitzar, però aquest pic els infants a mesura que van triant els objectes se'ls queden amb ells, i no els tornen a posar a la panera. D'aquesta manera, els infants no podran repetir el material i s'hauran de posar d'acord.

- **La silueta**

L'objectiu d'aquesta dinàmica és actuar sobre l'autoestima individual i del grup, afavorint que els infants se sentin bé dins d'aquest. El material necessari és un paper continuu i retoladors.

Consisteix en col·locar als infants en equips, llavors es posa a terra el paper continuu i, per torns, s'han de tombar un rere l'altra i els altres han de marcar la silueta. Llavors es retallen totes les siluetes i es pengen a la paret al voltant de la classe o el passadís. Finalment, tots els companys han d'escriure alguna característica o paraula positiva dins la silueta de cada infant.

Aquesta dinàmica també serveix per afavorir l'autoestima dels infants, ja que tots els missatges que es transmeten són positius i agradables.

4.2. Àmbit d'intervenció B: el treball en equip com a recurs per ensenyar

Abans de començar, m'agradaria destacar que és molt important, i així ens ho afirma Pujolàs i altres (2011, p. 77) que “abans de proposar al grup que treballin en equips cooperatius hàgim dut a terme un seguit d'actuacions amb la finalitat de cohesionar més al grup i sensibilitzar-los per treballar en equip”. És a dir, hem d'haver treballat prèviament amb les dinàmiques de l'àmbit d'intervenció A, per poder dur a terme un bon treball cooperatiu.

Això no obstant, la realització de les dinàmiques de l'àmbit d'intervenció A no són suficients per assegurar el treball en equip, per aquest motiu es necessiten unes estructures cooperatives que ens garanteixin que els infants hauran de treballar en equip, arribar a acords, a comptar amb els altres... I en conseqüència garantir la participació equitativa i la interacció simultània de tots els membres de l'equip, així com ho he exposat al marc teòric.

Passar a l'àmbit d'intervenció B suposa, a la pràctica, deixar d'estructurar l'activitat dels alumnes dins de la classe de forma individual (d'acord amb una estructura de l'activitat individual i/o competitiva), i estructurar, cada vegada més, les activitats de forma cooperativa, és a dir, utilitzant alguna estructura o tècnica cooperativa. (Pujolàs i altres, 2011, p. 80)

A continuació s'explicaran les estructures cooperatives més adients per a sisè d'educació infantil, i a més, alguns exemples o idees per poder dur-les a terme a l'aula.

- **Foli giratori**

Amb aquesta estructura es pretén potenciar la participació i interacció de tots els membres de l'equip, i també afavorir el consens i la presa de decisions.

L'estructura consisteix en el fet que la mestra encarrega una tasca als equips, com per exemple un llistat de paraules, què saben sobre algun tema, fer un dibuix, escriure un conte, etc. Els infants s'han de posar d'acord per decidir com es distribueixen les feines i qui comença a fer la tasca.

Llavors, així com ho hagin triat, un membre de l'equip comença a escriure o dibuixar la seva part en un foli "giratori", una vegada acabada, el passa al que té al seu costat seguint la direcció de les agulles del rellotge, perquè escrigui o dibuixi la seva part de la tasca en el foli. En el cas d'escriure, quan un membre ha escrit una paraula o frase, la resta de companys poden ajudar a rectificar-la i/o completar-les si és necessari, i entre tots escriure el millor possible.

I així successivament, fins que tots els membres de l'equip han participat en la resolució de la tasca. Quan un membre de l'equip fa la seva part, els altres han d'estar atents, i ajudar-lo, corregir-lo, etc.

Alguns exemples de com aplicar aquesta estructura a l'aula pot ser:

- Escriure una història inventada a partir d'una imatge o sense imatge.

- Fer un dibuix sobre: un paisatge, un dimoni, el rei carnestoltes, Jaia Corema, animals, el seu pati o escola ideal, el cos humà, etc.
- Fer un dibuix a partir d'un cercle, un quadrat, un triangle...
- Marcar una ruta per anar d'excursió.
- Canviar el final d'un conte.
- Fer algun mural sobre qualche tema: per fer-ho la mestra pot donar les paraules representatives del tema, cada nin en té una, la llegeix i el següent ha de dibuixar aquesta paraula.
- Establir normes d'aula o de comportament per qualsevol activitat: una excursió, normes de comportament a l'escola, normes del pati, etc.
- Què sabem sobre algun tema: d'aquesta manera la mestra pot conèixer les idees prèvies que tenen sobre el tema en qüestió.
- Donar imatges retallades: muntar un trencaclosques, fer una seqüenciació, etc.
- Dibuixar coses que comencin per una lletra.
- Escoltar música i dibuixar el que els suggereix.
- Escriure paraules amb les inicials de cada un dels membres de l'equip.
- Muntar un trencaclosques.
- A partir de la paraula d'una emoció (alegria, tristesa, ràbia, sorpresa...) l'han de dibuixar o escriure una situació que la defineixi.

- **Llapis en mig**

El principal objectiu d'aquesta estructura és potenciar que els infants es posin d'acord i arribin a un consens.

Per dur-la a terme es pot fer de diferents maneres, el docent reparteix un full amb diferents preguntes o exercicis a resoldre. Segons el meu punt de vista, les primeres vegades que es realitza aquesta estructura es poden fer una o dues preguntes, però llavors, es poden fer quatre preguntes, una per cada membre de l'equip.

Es tracta de col·locar tots els llapis al centre de la taula, llegir la primera pregunta i arribar a un consens entre tots per trobar la resposta, quan tots els membres estiguin d'acord i

coneguin el que han d'escriure poden agafar el llapis i escriure-ho. Una vegada escrit, tornen a posar tots els llapis al centre i se segueix el mateix procediment amb les següents qüestions. Quan facin quatre preguntes, cada membre de l'equip serà responsable d'una d'elles i serà l'encarregat de llegir-la.

Aquesta estructura pot variar depenent de l'activitat que es vulgui realitzar, ja que no només es pot fer amb un llapis, sinó que també amb altres materials, com per exemple gomets, cola, retoladors o tisores.

Per exemple amb els llapis en mig es pot fer:

- Contestar quatre preguntes sobre: algun ofici (què fa?, quines eines empra?, per què és difícil? T'agrada?), pati de l'escola (vos agrada? Què canviariéu?, falten joguines? Quins jocs posariéu?), reciclatge (a quin contenidor tiram el plàstic?, i el vidre?, i el cartró? I el rebuig?) , o qualsevol tema d'interès.
- Escriure una història o canviar el final d'una història.
- Resoldre qualsevol exercici matemàtic.
- Cercar diferències entre dues imatges.
- Cercar una informació a la circular d'una sortida: lloc, què hem de dur, preu, mitjà de transport...
- Llistat de coses que necessitam per fer una excursió o sortida.
- Després que la mestra ha llegit un conte, han de construir la història.

Amb els gomets al mig es poden fer seriacions. Amb la cola es poden fer seqüenciacions (creixement d'una planta, embaràs, fases de la lluna, etc.) Amb els retoladors o temperes poden fer qualsevol dibuix o representació d'alguna obra d'art, per exemple poden pintar una obra d'en Miró. I finalment amb les tisores poden fer un trencaclosques.

- **1-2-4**

El principal objectiu d'aquesta estructura és potenciar i afavorir la interacció i participació de tots els membres de l'equip.

Els infants estan col·locats en equips i la mestra planteja alguna pregunta o problema. El primer que han de fer és que cadascú individualment (1) ha de pensar o escriure quina és la resposta correcta. Llavors per parelles (2) han de compartir les seves respostes i, després de comentar-les i debatre-les, han d'arribar a una resposta única. Finalment en equips, han de compartir les respostes i decidir quina és la resposta adequada a la pregunta que ha fet la mestra.

Alguns exemples de com aplicar aquesta estructura a l'aula pot ser:

- Escriure alguna paraula (primavera, Nadal, etc.).
- Descriure algun animal o personatge conegut.
- Resoldre problemes matemàtics com poden ser sumes, seriacions, jocs lògics, entre d'altres.

- **Parada de tres minuts**

De nou, l'estructura té l'objectiu d'afavorir la participació i interacció de tots els infants. Aquesta s'aplica quan la mestra està explicant algun tema, es tracta d'interrompre l'explicació i fer una parada de tres minuts perquè els infants, per equips pensin i reflexionin sobre el que s'ha explicat, i llavors formulin una o dues preguntes o dubtes sobre el tema, les quals hauran d'exposar després.

Quan han passat els tres minuts, el portaveu de l'equip plantejarà la o les preguntes i les respondran entre tota la classe.

D'aquesta manera s'afavoreix i es fomenta que els infants que normalment no participen mai, perquè són més tímids o introvertits, doncs participin amb l'equip formulant aquests dubtes.

Per exemple es pot realitzar una parada de tres minuts a qualsevol moment d'una explicació a l'aula, o també durant una sortida (Visita a un museu, a una Granja-Escola...) entre altres.

- **Números iguals junts**

Aquesta estructura s'empra per treballar algun concepte concret i afavoreix la interacció i participació de tots els membres de l'equip. També ens assegura al màxim l'exigència que tenen els membres de l'equip, els uns amb els altres per poder respondre sempre el millor possible.

Es tracta que el docent explica una tasca als equips, i els infants han d'assignar-se un número de l'1 al 4 a cada membre de l'equip, llavors s'han de posar d'acord amb com fer aquesta feina. Tots l'han de fer i s'han d'assegurar que tothom sap fer-la. Llavors, passat el temps previst el docent dirà un número de l'1 al 4 i els membres dels equips que tinguin aquest número hauran de sortir a explicar a la resta de companys la solució o resposta.

Es pot emprar per:

- Resoldre problemes matemàtics.
- Treballar les emocions: cada nin té una emoció diferent. Fa un dibuix de l'emoció. La mestra diu un número i surten a la pissarra el mateix número de tots els equips. Tots mostren el dibuix de la mateixa emoció i l'expliquen als companys. D'aquesta manera cada un dóna la seva visió de com veu i sent ell l'emoció.

4.3. Àmbit d'intervenció C: el treball en equip com a contingut a ensenyar

El darrer àmbit d'intervenció té com a principal objectiu ensenyar als infants a treballar en equip. Segons Pujolàs (2008, p.142) "l'àmbit d'intervenció C inclou les actuacions encaminades a ensenyar als alumnes, d'una forma explícita i sistemàtica a treballar en equip, ja que a més d'un recurs per ensenyar, el treball en equip és un contingut que s'ha d'ensenyar."

És a dir, ensenyar als infants a treballar en equip, entre altres coses, consisteix a ajudar-los a tenir consciència d'equip, tenint molt clar quins són els objectius que s'han de complir i descobrint que junts els assoleixen millor. Per fer-ho s'han de recordar els

objectius més importants que els uneix i que junts han d'assolir: progressar en l'aprenentatge i ajudar-se els uns als altres a fer-ho, programar projectes comuns i celebrar junts els èxits assolits.

També es tracta d'ajudar als infants a autoregular el funcionament de l'equip, mirant què és allò que fan millor o pitjor, cercant la manera de solucionar i millorar allò que no funciona. Per fer-ho cada membre de l'equip té un càrrec amb unes funcions determinades, que són:

- Secretari, s'encarrega d'escriure i dir les decisions de l'equip.
- Responsable de material, reparteix, ordena i recull tot el material.
- Moderador, controla el renou i evita conflictes.
- Animador, controla el torn de cada membre i anima als companys a fer la tasca.
- Observador, mira si cada un fa la seva feina.
- Ajudant, ajuda als altres càrrecs.

Quan els infants tenen clar quin és el càrrec de cada un, l'equip està molt més organitzat per aconseguir el bé comú, això és la interdependència positiva de la qual parlava al marc teòric.

Una altra manera d'ensenyar aquest contingut és ajudant als infants a planificar el treball en equip i a ser responsable en la realització de les tasques acordades, així com també afavorir el compliment dels compromisos personals o d'equip.

Per poder fer-ho se'ls ha d'ensenyar a planificar el treball en equip, anticipant que és el que s'ha de fer i de quina manera per aconseguir arribar als objectius proposats, ajustant les tasques adjudicades a les característiques de cada un. I sobretot, donant molta importància al procés, en el qual han de participar i interaccionar tots els membres de l'equip, per damunt de la qualitat del resultat final.

García, Traver i Candela (2001, p. 26) afirmen que a "l'aprenentatge cooperatiu és més important el procés per el qual els alumnes aconseguen els objectius que el producte."

- **El quadern d'equip**

El quadern d'equip és una eina fonamental, així com ens afirma Pujolàs (2008, p. 239) “és de gran utilitat per ajudar als equips d'aprenentatge a autoorganitzar-se cada vegada millor.” En aquest quadern hi han de fer constar els següents aspectes:

- Nom de l'equip: els infants hauran d'acordar un nom entre tots, el qual reforça la identitat de l'equip i el sentiment de pertinença.
- Nom dels membres de l'equip: es posa el nom i foto de cada membre, i també es pot especificar alguna característica, com aficions, gustos, etc.
- Càrrecs i funcions: es determina el càrrec de cada membre, aquests són rotatius i és convenient que al final tots els membres hagin provat tots els càrrecs. Periòdicament es revisen les funcions i s'afegeixen o se'n lleven si és necessari.
- Normes de funcionament: es fa un llistat de les normes de funcionament del grup classe, que s'han de tenir en compte i respectar per tot el grup.
- Plans de l'equip: són una “declaració d'intencions” en la que es fan constar, per un període de temps determinat:
  - El càrrec que exercirà cada membre durant aquest període, els objectius de l'equip per millorar el seu funcionament. Com per exemple un objectiu podria ser acabar la feina més ràpidament, ajudar-se més, etc.
  - Els compromisos personals, cada un ha d'especificar amb què es compromet personalment per millorar el funcionament de l'equip. És una manera d'educar la responsabilitat individual, intentant millorar el propi comportament pel bé de l'equip.
- Diari de sessions: al final de cada sessió de treball en equip es fa una avaluació de com ha anat.
- Revisions periòdiques de l'equip: al final de cada pla d'equip, es fa una revisió de les coses que feim bé i de les que hem de millorar.

Per dur a terme l'avaluació dels equips, seran ells mateixos els que s'avaluïn, és a dir tots els membres de l'equip s'avaluaran entre ells. A continuació mostraré un exemple de

El treball cooperatiu a les aules de sisè d'Educació Infantil

graella per poder utilitzar a sisè d'educació infantil. Els infants col·locaran un gomet corresponen a cada càrrec i funció depenent de com creguin que ho ha fet el company.

FUNCIONS DINS L'EQUIP		ALUMNES				GRUP
SECRETARI	PREN NOTA DELS ACORDS					
	OMPLE ELS DOCUMENTS					
SILENCI	CONTROLA EL TO DE VEU					
	RESOL ELS CONFLICTES					
ANIMADOR	ANIMA A TOTS A FER FEINA					
	PARLA EN NOM DEL GRUP					
MATERIAL	AGAFA I ARRACONA EL MATERIAL					
	CONTROLA QUE TOTS CUIDIN EL MATERIAL					

EQUIP: _____

AUTO I COAVALUACIÓ DE LES FUNCIONS DELS MEMBRES DE L'EQUIP

S'HA FET MOLT BÉ

S'HA TROBAT ALGUNA DIFICULTAT

S'HAN TROBAT MOLTES DIFICULTATS

SIGNATURES:

SECRETARI   SILENCI   ANIMADOR   MATERIAL

Taula 3: graella d'avaluació. Font: elaboració pròpia.

5. Conclusions

En el meu TFG el que he realitzat ha estat una recerca bibliogràfica per adquirir els coneixements teòrics i científics necessaris per poder entendre la metodologia cooperativa. El meu objectiu principal en la consulta de les fonts especialitzades ha estat conèixer, analitzar i aprofundir en la metodologia didàctica del treball cooperatiu. I com a metodologia didàctica tan estudiada i posada en pràctica en els temps actuals, volia conèixer quins són els seus beneficis i quina importància li donam a la feina en equip dins la nostra societat.

Segons el meu punt de vista, he complit aquests objectius proposats al començament, ja que els meus coneixements sobre l'aprenentatge cooperatiu han augmentat en consideració i he après molt més sobre aquesta metodologia d'aprenentatge i la seva aplicació a les aules de sisè d'educació infantil.

Per poder fer una explicació clara i concisa de les idees més importants, el TFG l'he desenvolupat de la següent manera:

- Primer: una justificació del tema.
- Segon: els objectius que volia aconseguir.
- Tercer: un marc teòric, a on he explicat i desenvolupat els tres àmbits d'intervenció per dur a terme l'aprenentatge cooperatiu, segons en Pujolàs i altres, i d'aquesta manera poder conèixer els fonaments psicopedagògics del treball cooperatiu.
- Quart: Aplicació pràctica dels diferents àmbits a una aula de sisè d'infantil.
- Cinquè: Conclusions finals.
- Sisè: Bibliografia.

Una de les conclusions més evidents que puc treure després de fer el TFG és que l'aprenentatge cooperatiu ens serveix per moltes més coses que no només fer feina en petits grups de treball. Hem de tenir uns objectius comuns que només es poden aconseguir si cream un bon clima d'aula, un clima de confiança, una interacció positiva entre tots, desenvolupant l'empatia, perquè és molt important que tots ens impliquem i ens esforcem per ajudar als companys.

Els alumnes desenvolupen les seves habilitats socials i es faran competents per viure a la societat a partir de tots els valors que han après i adquirit fent feina de manera cooperativa: la solidaritat, l'ajuda mútua, la cooperació, saber escoltar als altres, arribar a acords, desenvolupar l'esperit crític, aprendre a resoldre els conflictes, ... i, en general, l'aprenentatge cooperatiu millora l'autoestima dels infants perquè ajuda a la inclusió afavorint actituds d'atenció a la diversitat i d'una bona convivència.

Després de tots els estudis que s'han fet l'aprenentatge cooperatiu demostra que prepara als alumnes per viure en una societat a on han de participar i cooperar constantment en el seu dia a dia. Per tant, amb l'aprenentatge cooperatiu les aules es transformen en autèntiques comunitats d'aprenentatge a on el mestre ens ensenya i els alumnes aprenen a la vegada que també s'ajuda a aprendre. Tan important és l'aprenentatge individual com grupal. La visió del mestre ha canviat totalment. S'ha convertit en un acompanyant dels alumnes que no només els hi ha d'ensenyar continguts curriculars, sinó també els ha d'ensenyar a treballar en equip, cosa que a vegades resulta més difícil del que pareix.

Al llarg d'aquest darrer trimestre he realitzat el Pràcticum II al Ceip Es Vivero, concretament a la classe de sisè d'educació infantil. Aquest fet m'ha donat l'oportunitat de poder posar en pràctica alguna dinàmica i estructura cooperativa, però la realitat és que, a dia d'avui, amb les restriccions que tenim per la Covid-19, és molt complicat aplicar aquesta metodologia a l'aula. Els infants no poden seure en grups de quatre, ja que no poden estar un davant de l'altre, i no poden compartir el material.

Per aquest motiu, les estructures que he pogut veure, que són el llapis al mig i el foli giratori han estat per parelles cooperatives, i no per equips. Els resultats han estat molt positius i s'ha complert amb allò que s'esperava dels infants.

Segons el meu punt de vista, la realització d'aquest tipus de treballs (Treball de Final de Grau) són més beneficiosos i enriquidors si es té l'oportunitat de posar en pràctica i poder dur a terme a una aula, però som conscient que aquest any de pandèmia ens ho dificulta tot. Així i tot, la realització del present treball ha estat molt enriquidor pel que fa a la meva formació, i he reafirmat que aquesta metodologia d'aprenentatge s'adapta molt als meus principis i manera d'ensenyar. En un futur tenc clar que vull treballar així amb els

infants, ja que consider que aquesta metodologia afavoreix que els infants siguin millors persones, i per tant, és el principi per començar a canviar la societat i la seva forma de pensar i fer.

Tot i això som conscient que els canvis metodològics vénen acompanyats de certes pors i que, a vegades, costa molt dur-los a terme per part dels equips directius. I amb la metodologia de l'aprenentatge cooperatiu també passa. Per fer un canvi de metodologia al centre, gran part del claustre ho ha de voler fer i han de sortir de la seva zona de confort. Perquè l'aprenentatge cooperatiu arribi a ser una línia de feina de tot el centre, s'ha de donar a conèixer molt bé, s'han de preparar i formar als docents i hi ha d'haver una gran predisposició per part del claustre a voler fer un canvi metodològic. S'ha de donar a conèixer aquesta metodologia perquè no sigui només la feina puntual d'un parell de mestres que s'engresquen i s'encoratgen amb el tema.

Per finalitzar vull donar les gràcies al meu tutor, Dr. Joan C. Rincón i Verdera, per les seves orientacions i aportacions a l'hora de realitzar el meu treball, per la seva ajuda i per la seva disponibilitat, que han estat determinants per poder coordinar i redactar les pàgines del meu TFG.

6. Bibliografia

- DOMINGO, J. (2008). El aprendizaje cooperativo. *Cuadernos de trabajo social*, 21, 231-246.
- GARCÍA, R., TRAVER, J. A., & CANDELA, I. (2001). *Aprendizaje cooperativo. Fundamentos, características y técnicas*. Madrid: CCS.
- JOHNSON, D.W., & JOHNSON, R.T. (1985). Joining together. Group theory and group skill. *Journal of social psychology*, 108.
- JOHNSON, D.W., JOHNSON, R.T., & HOLUBEC, E.J. (1999). *El aprendizaje cooperativo en el aula*. Buenos Aires. Paidós.
- PUJOLÀS, P., & altres (2011). *El programa CA/AC ("cooperar para aprender/aprender a cooperar") para enseñar a aprender en equipo Implementación del aprendizaje cooperativo en el aula*. Barcelona: Universitat Central de Catalunya. *Stracted*, 4(02), 2018.
- PUJOLÀS, P., (2008). Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i com a contingut. *Suports: revista catalana d'educació especial i atenció a la diversitat*, 12 (1), 21-37.
- PUJOLÀS, P. (2008). 9 Ideas Clave. *El aprendizaje cooperativo* (Vol. 8). Grao.
- PUJOLÀS, P., & STAINBACK, S. (2015). *Aprender juntos alumnos diferentes*. Vic: Eumo.
- PRENDA, N. P. (2011). El aprendizaje cooperativo y sus ventajas en la educación intercultural. *Hekademos: Revista educativa digital*, (8), 63-76.
- RIERA, G. (2010). Cooperar per aprendre/Aprender a cooperar (Programa CA/AC). *Avaluació d'un programa didàctic per ensenyar a aprendre de manera cooperativa*. Recuperat de <http://dspace.uvic.cat:8888/xmlui/handle/10854/1801>. (Abril, 2021).
- RUIZ, P. M. (2010). El aprendizaje cooperativo y la importancia de los vínculos socio-afectivos creados en clase. *Revista Federación de Enseñanza de CC. OO de Andalucía*, 8, 5-6.

SUÁREZ, C. (2010). Cooperación como condición social del aprendizaje. *Colección Educación y Sociedad Red*. Barcelona: Editorial UOC.

UNESCO (2005): *Guidelines for inclusión: Ensuring Access to Education for All*. París:

UNESCO (Accesible on line en: <http://unesco.org/educacion/inclusive>). (Maig, 2021).

